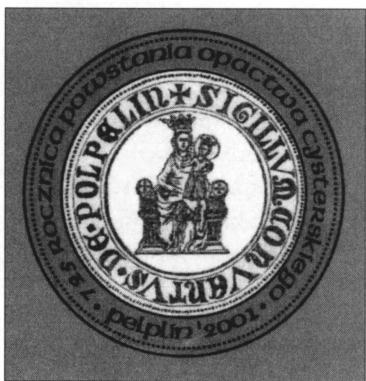


SESJA NAUKOWA Z OKAZJI 725 ROCZNICY POWSTANIA OPACTWA CYSTERSKIEGO W PELPLINIE PT. *KULTUROTWÓRCZA ROLA CYSTERSÓW NA KOCIEWIU*



Okolicznościowa pieczęć obchodów 725 rocznicy powstania opactwa cysterskiego w Pelplinie. Projekt i rys. S. Kukowski.

W dniach od 21–23 września 2001 r. w szacownych murach pocysterskiego opactwa w Pelplinie odbyła się sesja naukowa poświęcona 725. rocznicy przybycia zakonników św. Bernarda do Pelplina. Tematem przewodnim tego spotkania była *Kulturotwórcza rola cystersów na Kociewiu*. Jest to już szósta wielka konferencja naukowa poświęcona dziejom i kulturze cystersów na ziemiach polskich i terenach Europy Środkowej¹. Obok nurtu badawczego, którego głównym przedmiotem zainteresowania były badania nad linią męską tego zakonu, w 1999 r.

* Wykaz skrótów zastosowanych w przypisach znajduje się na końcu tomu, przed spisem treści.

¹ Sesje naukowe na ten temat dotychczas odbywały się kolejno: 1985 r. — Błażejewko koło Poznania, 1987 r. — Gniezno, 1993 r. — Poznań, w 1998 r. w klasztorze cysterskim w Mogile, w 2000 r. w Koronowie; materiały z tych konferencji ukazały się drukiem: *Historia i kultura cystersów w dawnej Polsce i ich europejskie zwią-*

w murach opactwa pocysterskiego w Owińskach została też zorganizowana pierwsza monograficzna sesja naukowa poświęcona żeńskiej linii tej obserwacji, tzn. cysterkom². Niezależnie od konferencji naukowych o zasięgu krajowym i międzynarodowym w różnych ośrodkach, w których kiedyś istniały klasztory „szarych mnichów”, jak często nazywa się cystersów, szczególnie w latach dziewięćdziesiątych XX w. w okresie obchodów 900 rocznicy powstania zakonu, odbyło się kilka innych spotkań, na których omawiano i prezentowano dorobek kulturowy zakonników tej obserwacji w odniesieniu do danego klasztoru³. Wszystkie te spotkania z jednej strony świadczą o nie słabnącym od lat siedemdziesiątych XX w. zainteresowaniu tym zakonem, a jednocześnie o potrzebie wszechstronnego zgłębienia, nie do końca niestety poznanych dziejów poszczególnych klasztorów oraz procesów i zjawisk, które decydowały o takim, a nie innym ich rozwoju.

O potrzebie pogłębienia studiów nad cystersami, o czym badacze wielokrotnie wspominali w historiografii, mimo znacznie szerzej zakrojony w tym zakresie badań niż nad innymi wspólnotami zakonnymi, tj. zakonami mniszymi, kanonicznymi, mendykanckimi, czy zakonami rycerskimi, jak dotychczas nie pogłębiono jeszcze w pełni tej problematyki⁴. Szczególnie wyraźnie potrzeba takich badań — klasztorów na ziemiach polskich, Śląska i dawnej Rzeczypospolitej, uka-

zki, red. J. Strzelczyk, Poznań 1987; *Cystersi w kulturze średniowiecznej Europy*, red. J. Strzelczyk, Poznań 1992; *Dzieje i kultura cystersów do XVIII wieku*, red. J. Strzelczyk, NP t. 83:1994; *Cystersi w społeczeństwie Europy Środkowej*, red. A.M. Wyrwa, J. Dobosz, Poznań 2000; materiały sesji w Koronowie ukazały się drukiem w NP t. 96: 2001; obok głównego nurtu konferencji cystersologicznych odbywały się też konferencje na temat tego zakonu o charakterze lokalnym organizowane przez poszczególne ośrodki pocysterskie i cysterskie.

² Cykl badań nad zakonem cysterek (linia żeńska) na ziemiach polskich i dawnej Rzeczypospolitej zainaugurowała sesja w Owińskach koło Poznania, która odbyła się z okazji obchodów 750. rocznicy powstania opactwa w Owińskach w dniu 24 10 1999 r. — materiały z tej konferencji ukażą się drukiem. Początek tych badań stanowi wprowadzenie do wielkiej międzynarodowej sesji naukowej, która odbędzie się we wrześniu 2002 r. w Trzebnicy i opracowanie III tomu *Monasticonu* poświęconego cysterkom na ziemiach polskich.

³ Patrz m.in. *Krzyszów poświęcony łaską*, red. H. Dziurła, K. Bobowski, Wrocław 1997; A. M. Wyrwa, *Obchody i międzynarodowa konferencja naukowa poświęcone 900 rocznicy powstania zakonu cystersów*, NP t. 91: 1999 s. 347–362.

⁴ Patrz m.in. A. M. Wyrwa, *Stan i potrzeby badań archeologiczno–architektonicznych klasztorów cysterskich (linia męska i żeńska) w Polsce*, „Archaeologia Historica Polona” 10: 2000 s. 19–62.

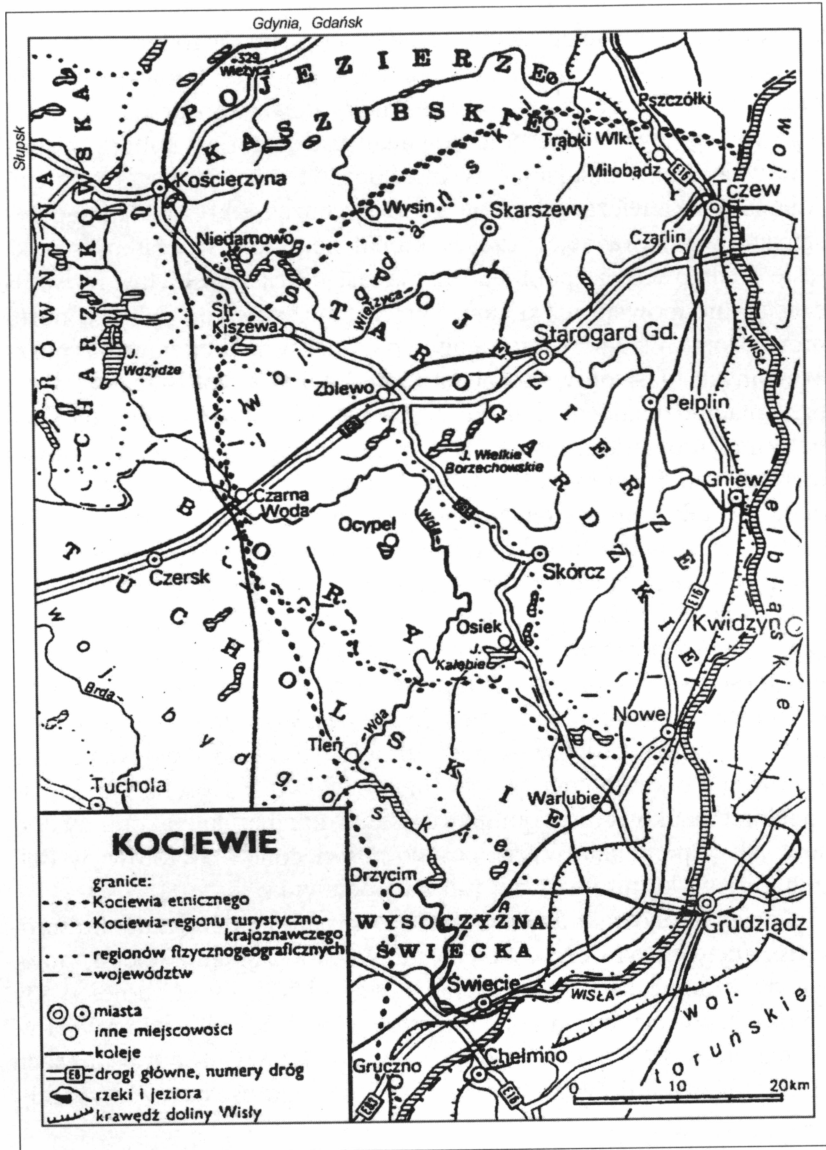
zała się w momencie opracowywania monumentalnego, nie mającego w tym wymiarze swego odpowiednika w Europie, opracowania, pt. *Monasticon Cisterciense Poloniae*, przygotowanego przez cystersologów skupionych w Zespole do badań nad historią i kulturą cystersów w Polsce, działającym w Instytucie Historii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu⁵. Dotychczas zakres badań nad cystersami w przeważającej części skupiał się przede wszystkim na okresie średniowiecza, pomijano natomiast okres nowożytny i współczesny, nie mówiąc już o zawężonych najczęściej do jednego nurtu prowadzonych studiów, szczególnie początków funkcjonowania poszczególnych klasztorów, gospodarki, architektury itp. Stąd też, obok prezentacji działalności kulturowej cystersów polskich na tle ogólnopolskim, europejskim i wąskich zakresach badawczych poświęconych merytorycznie wybranym wątkom dziejów z danego opactwa, zaistniała, postulowana od dawna, potrzeba przygotowania opracowania krytycznych, pełnych (od fundacji do kasaty lub czasów współczesnych — Mogiła, Szczyrzyc) monografii poszczególnych klasztorów.

Dlatego też niezależnie od planów badawczych związanych w dalszym ciągu z prezentacją najnowszych badań nad ogólnymi procesami kulturotwórczymi cystersów polskich na tle europejskim, od piątej konferencji⁶ organizowanej przez Zespół cysterski lub przy jego współudziale; podjęto próbę zawężenia problematyki do dziejów danego klasztoru. Po konferencji poświęconej opactwu w Koronowie, szóste spotkanie naukowców zajmujących się problematyką zakonu cystersów, jak wspomniano wyżej, zostało poświęcone klasztorowi w Pelplinie i jego kulturotwórczej roli na Kociewiu.

Kociewie (dawniej też *Koczewie*) jest regionem etniczno–kulturowym, stanowiącym część Pojezierza Wschodniopomorskiego, położonym w dorzeczu wpadających do Wisły Wierzycy i Czarnej Wody (Wdy). Nazwa tego regionu nie występuje w źródłach aż do XVIII w. Po raz pierwszy pojawia się dopiero w latach 1810–1820 w zapisach etnograficznych dotyczących Świecia i od tego czasu rozpowszech-

⁵ *Monasticon Cisterciense Poloniae*, red. A. M. Wyrwa, J. Strzelczyk, K. Kaczmarek, t. 1–2 Poznań 1999; recenzje tegoż patrz m.in.: R. Stelmach, *Rec. Monasticon*, „Sobótka” 1:2000 s. 119–122; H. Reimann, *Rec. Monasticon*, „Cîteaux. Commentarii Cistercienses” 52: 2001 f. 1–2 s. 186–188.

⁶ Patrz materiały z tejże konferencji NP t. 96: 2001.



Zasięg etniczno-kulturowy Kociewia (S. Gołąbek, *Kociewie*, s. 7).

niona w historiografii i w języku codziennym. Etymologia tej nazwy nie jest do końca wyjaśniona⁷. W przyjętych, w oparciu o badania etnologiczne ramach, Kociewie jest regionem, który odpowiada w dużej mierze oddziaływaniu kulturowemu klasztoru cysterskiego w Pelplinie, od średniowiecza aż do jego kasaty w XIX w.

Sesja pelplińska została zorganizowana przez Starostwo Powiatowe w Tczewie, Instytut Historii Uniwersytetu Gdańskiego, Zespół do badań nad historią i kulturą cystersów w Polsce — IH UAM w Poznaniu, Wyższe Seminarium Duchowne w Pelplinie i Collegium Marianum w Pelplinie. W organizacji obchodów 725. rocznicy początków opactwa pelplińskiego uczestniczyli też prezydent Grudziądza, Burmistrz Pelplina i Burmistrz Gniewa. Przewodniczącym obchodów był starosta tczewski Marek Modrzejewski⁸).

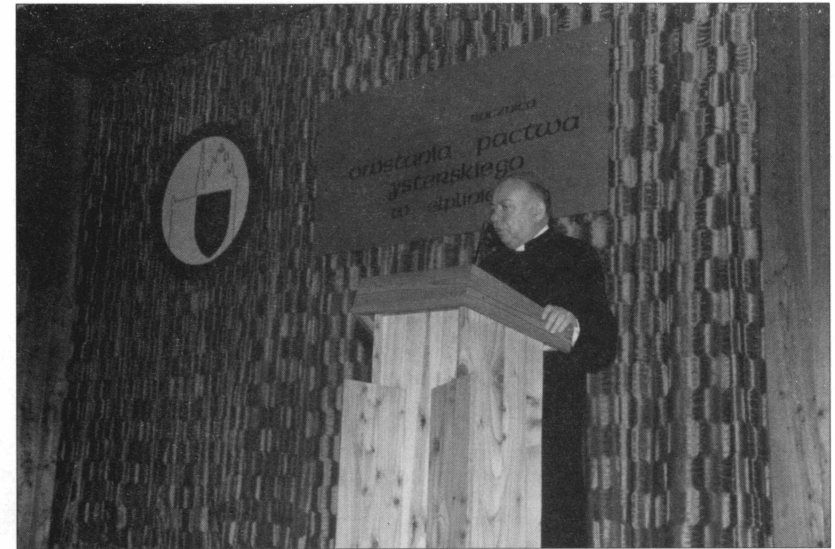
Honorowy patronat nad sesją przyjęli: Marszałek Sejmu RP Maciej Płażyński, biskup pelpliński — prof. dr hab. Jan Bernard Szlaga, ambasador Republiki Francuskiej — Benoit D'Abouville, ambasador Republiki Federalnej Niemiec — Frank Elbe, generał zakonu cystersów opat Maur Esteva, opat klasztoru cystersów w Cîteaux — o. Olivier Quenardel, marszałek Sejmiku Województwa Pomorskiego Jan Zarębski.

⁷ Na temat Kociewia patrz m.in. J. Milewski, *Pojezierze Kociewskie i okolice*, Gdańsk 1984; Tenże, *Kociewie w piśmiennictwie i druku*, Gdańsk 1980; S. Gołąbek, *Kociewie. Przewodnik po szlakach turystycznych*, Warszawa 1984; J. Goliczki, *Kociewie*, „Kociewski magazyn regionalny” 1:(1986); L. Malicki, *Kociewska sztuka ludowa*, Gdańsk 1973; *Kociewie tczewskie*, red. R. Landowski, Pelplin 2001 i inne opracowania.

⁸ Sesja została zorganizowana dzięki wysiłkowi wielu osób i instytucji. W skład komitetu organizacyjnego wchodził: Alicja Słyszewska, przewodnicząca i główna organizatorka obchodów i sesji, Jerzy Cisewski, członek Zarządu Powiatu Tczewskiego, Dariusz Dekanski z Instytutu Historii Uniwersytetu Gdańskiego, Andrzej M. Wyrwa z Instytutu Historii UAM w Poznaniu, ks. Atanazy Nadolny z Wyższego Seminarium Duchownego w Pelplinie, ks. Tomasz Patoka — *Collegium Marianum* w Pelplinie, Wojciech Wank — Burmistrz Pelplina, Jan Urbanski — Burmistrz Gniewa, Dariusz Bujakowski z Polskiego Towarzystwa Historycznego w Grudziądzu — drugi z głównych organizatorów sesji i obchodów, o. Bernard Grenz O. Cist. z klasztoru w Oliwie, Jacek Ordowski z Bractwa Rycerskiego Zamku Gniewskiego i Stefan Kukowski z Pracowni Usług Plastycznych. Sesja została zorganizowana z wielkim rozmachem i bardzo sprawnie przede wszystkim dzięki wielkiemu wysiłkowi pani mgr Alicji Słyszewskiej, mgr Dariuszowi Bujakowskiemu i dr Dariuszowi Dekanskiemu.

Uroczyste otwarcie sesji miało miejsce w *Aula Maxima* Wyższego Seminarium Duchownego. Sesję rozpoczął koncert Chóru Alla Camera z Grudziądza pod dyrekcją dr Anny Jonasz-Olszowy. Otwarcia konferencji dokonali, witając uczestników obrad i zaproszonych gości starosta Powiatu Tczewskiego pan Marek Modrzejewski oraz ks. bp. prof. dr hab. Jan Szlaga. Po nich głos zabrali współorganizatorzy konferencji mgr Alicja Słyszewska, dr Dariusz Dekański i prof. dr hab. Andrzej M. Wyrwa, który przedstawił założenia sesji pelplińskiej i potrzebę cykliczności spotkań cystersologów. Następnie odczytano listy od honorowych członków obchodów rocznicy powstania opactwa pelplińskiego.

Wykład inauguracyjny wygłosił prof. dr hab. Jarosław Wenta (Toruń) na temat *Świadectwa fundacji pelplińskiej. Na marginesie „Fundacio” i pierwszych dokumentów*, po nim głos zabrał dr Krzysztof Guzikowski (Szczecin), omawiając *Tworzenie otoczenia społecznego klasztoru w Pelplinie w następstwie działalności lokacyjnej*. Kolejny referat, wygłoszony przez prof. dr hab. Marka Cewińskiego (Częstochowa) poświęcony był *Ara demonis. Od pogańskiego miejsca kultu do cysterskiego klasztoru w Lubiążu*. Dr Dariusz A. Dekański (Gdańsk) przedstawił następnie sprawy związane z *Pierwszymi opatami pelplińskimi. Z badań prozopograficznych opactwa [pelplińskiego] w średniowieczu*. Kolejne wystąpienie poświęcone było zbliżonej tematyce, albowiem dr Dariusz Karczewski (Bydgoszcz) omówił *Pieczenie konwentu i opatów pelplińskich*. Po nim głos zabrał mgr Wiktor Łyjak (Warszawa), który w syntetycznej i bardzo obrazowej formie omówił *Dziedzictwo organowe cystersów w Polsce z uwzględnieniem organów pelplińskich*. Po tym referacie został odczytany komunikat prof. dr hab. Józefa Śliwińskiego (Olsztyn), nt. *Kilka uwag do kontaktów opactwa pelplińskiego z zakonem krzyżackim za rządów Konrada i Urlyka von Jungingen (1393–1410)*. Dr Marek Radoch (Olsztyn) w syntetycznej formie zaprezentował *Najazdy na opactwo pelplińskie w czasie wojny trzydziestoletniej w świetle korespondencji krzyżackiej*, następnie zaś dr Klemens Bruski (Gdańsk) zajął się problematyką dotyczącą *Dóbr cysterskich na Kociewiu w okresie średniowiecza*. W kolejnym referacie, który zaprezentował ks mgr Marek Stawski (Warszawa) została poruszona słabo rozpoznana w dotychczasowej historiografii problematyka dotycząca *Benedykcji opata cysterskiego w średniowieczu*.



Ks. biskup prof. dr hab. Jan Bernard Szlaga otwiera sesję pelplińską. Fot. J. Przychodzeń.

Dalsza problematyka obrad poświęcona była już dziejom nowożytnym. Dr Wojciech Sławiński (Toruń) omówił zagadnienia związane ze znaczeniem *Klasztoru pelplińskiego w służbie reformy Kościoła XVI–XVII wieku. Stan i potrzeby badań*. Po nim głos zabrała dr Jolanta M. Marszalska (Tarnów), która swe wystąpienie poświęciła zagadnieniu *Kontaktów szczyrzycko-pelplińskich I poł. XVIII wieku*. Następnie dr Jan Włodarski (Gdańsk) zajął się problematyką *Kasaty opactwa pelplińskiego na tle kasat klasztorów w Prusach*. W miejsce o. mgr Krzysztofa Morejko O. Cist. ze Szczyrzyca, który nie mógł wziąć udziału w sesji, a miał wygłosić referat nt. *Duszpastersko-apostolska działalność cystersów polskich w świetle ustawodawstwa cysterskiego. Zarys problematyki*, swój referat wygłosił dr Piotr Oliński, podejmując bardzo ważną, a dotychczas słabo przebadaną problematykę, a mianowicie: *Mnich wobec pogody. O zapiskach dotyczących pogody w Kronice pelplińskiej*. Na tym wystąpieniu obrady pierwszego dnia zostały zakończone. Wieczorem w katedrze pelplińskiej odbył się uroczysty koncert Akademickiego chóru Uniwersytetu Gdańskiego, pod dyrekcją dr Marcina Tomczaka. W programie koncertu zatytułowanego *Bonum est nos hic*

esse zaprezentowano utwory: Andrzej Hakenberger — *Exsultate in sli*, Julian Bloch *Missa Christo regi*, Stanisław Kwiatkowski — *Missa Brews* i specjalnie skomponowany przez Augustyna Blocha na uroczystość 725. lecia opactwa pelplińskiego utwór *Bonum est nos hic esse*. Przy prawykonaniu tego utworu chórowi akompaniował na organach pelplińskich sam kompozytor. Na koncercie obecny był też autor drugiego utworu wykonanego owego wieczoru pan Stanisław Kwiatkowski. Wieczorem w stylowych piwnicach *Collegium Marianum* odbyło się spotkanie uczestników, organizatorów i gości z kompozytorami.

Kolejny dzień obrad był poświęcony duchowości i działalności kulturalnej cystersów pelplińskich. Obrady odbywały się w czytelnicy Archiwum Diecezji Pelplińskiej. Referat inauguracyjny związany z tą problematyką wygłosił prof. dr hab. Edward Potkowski (Warszawa). Swoje wstąpienie poświęcił on *Kulturze piśmienniczej cystersów*. Następnie prof. dr hab. Andrzej Wałkowski (Piotrków Trybunalski) mówił o *Działalności dyplomatycznej skryptorium mogińskiego do końca XIII wieku*, a mgr Marek Maciejewski (Poznań) przedstawił *Życie i twórczość Jana z Kwidzyna*.

W tym cyklu miał być też wygłoszony referat ks. dra Romana Ciecholewskiego z Pelplina, znakomitego znawcy sztuki, organizatora i dyrektora Muzeum Diecezjalnego im. Biskupa Stanisława Wojciecha Okoniewskiego w Pelplinie, diecezjalnego konserwatora zabytków sztuki oraz profesora Wyższego Seminarium Duchownego w Pelplinie, autora licznych opracowań naukowych i popularnonaukowych z zakresu sztuki kościelnej, niestety jego śmierć w 2001 r. (ur. w 1933 r.), w trakcie organizacji sesji, nie pozwoliła nam już wysłuchać Jego wystąpienia.

Po tym cyklu referatów uczestnicy spotkania pelplińskiego zostali zaproszeni przez organizatorów do zwiedzenia Muzeum Diecezjalnego w Pelplinie.

W drugiej części obrad tego dnia pierwszy referat wygłosił o. mgr Bernard Grenz O. Cist. (Gdanańsk–Oliwa) na temat wybranych zagadnień *Źródeł do dziejów duchowości cysterskiej*. Podobnej problematyce było następnie poświęcone wystąpienie o. mgr Konrada Małysa OSB (Tyniec), który swą uwagę skupił na zagadnieniu *Pokory Boga i człowieka w homiliach św. Bernarda*, a ks. dr Ryszard Groń (Wrocław) *Aelredowi z Rivaulux — doktorowi przy-*



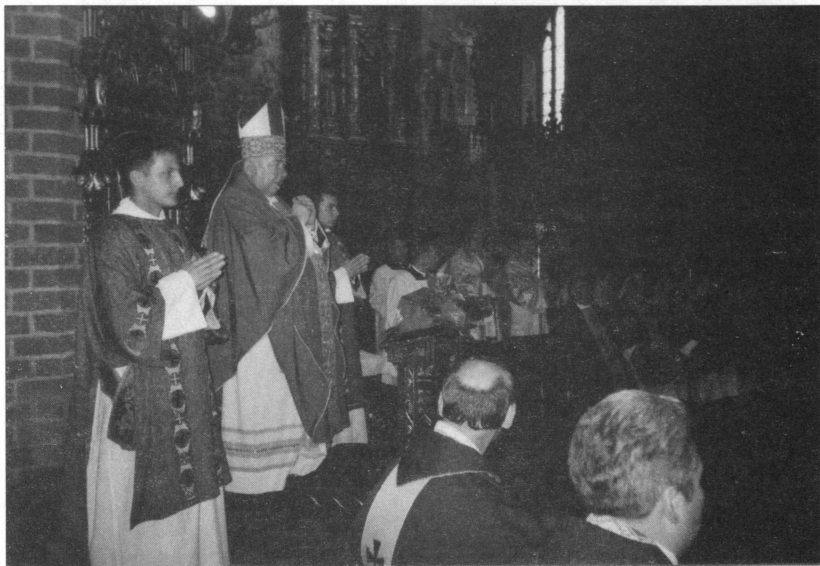
Obrady konferencyjne w bibliotece Archiwum Diecezjalnego w Pelplinie. Fot. A. M. Wyrwa.

jaźni chrześcijańskiej. Natomiast dr Waldemar Rozyński (Toruń) zajął się kultem świętych w opactwie cysterskim w Pelplinie — *Nie byli sami. Święci opactwa cysterskiego w Pelplinie*. Na zakończenie części drugiej swój referat zaprezentowali mgr Dariusz Bujakowski, Jacek Ingram i mgr Marek Szajerka (Świecie–Grupa–Grudziądz) na temat *Grudziądz — nieznaną kartą w dziejach cystersów*.

Trzecia część obrad w dniu 22. września była poświęcona historii sztuki i architektury. Prof. dr hab. Ernst Badstübner (Berlin/Greifsfeld) omówił sprawy związane z powiązaniem filiacyjnymi w budownictwie wczesnego etapu rozwoju cystersów w strefie nadbałtyckiej — *Filiation und Baugeschichte in der frühen Zisterzienserarchitektur des Ostseeraums*. Następnie prof. dr hab. Tadeusz Chrzanowski (Kraków) omówił *Architekturę katedry pelplińskiej*, a prof. dr hab. Krzysztof M. Kowalski (Gdańsk) *Zabytki epigraficzne klasztoru pelplińskiego*. Na tym zakończył się drugi dzień obrad. Wieczorem uczestnicy i organizatorzy sesji oraz przedstawiciele miejscowych władz regionu spotkali się w gościnnych murach krzyżackiego zamku w Gniewie na „Biesiadzie średniowiecz-

nej”. Po pokazach walki rycerstwa polskiego i krzyżackiego, przy pochodniach zwiedzano zamek i ucztowano przy suto zastawionych dębowych stołach.

Obrady trzeciego dnia rozpoczęła uroczysta msza św. celebrowana przez biskupa pelplińskiego ks. Jana Bernarda Szlagę, który w swojej homilii nawiązał do wielkiej tradycji, duchowości i dzieła stworzonego w Pelplinie przez cystersów, szlachetnie pielęgnowanego przez kolejne pokolenia zakonników, duchowieństwo diecezjalne, świat nauki i wiernych diecezji pelplińskiej.



Uroczysta msza św. celebrowana przez biskupa pelplińskiego z okazji 725 rocznicy powstania opactwa w Pelplinie. Fot. A. Słyszewska.

Obrady tego dnia poświęcone były muzyce i księgozbiorom pelpińskim. Mgr Magdalena Nierzwicka (Toruń) omówiła *Zdobnictwo ksiąg u cystersów pelplińskich*. O sprawach związanych z muzyką mówili: mgr Elżbieta Wojnowska (Warszawa), która przedstawia referat na temat *Tabulatury pelplińskiej*, mgr Jolanta Byszowska-Sztaba (Warszawa) zaprezentowała zaś *Reperuar kapeli cysterskiej w Pelplinie w świetle nowo odnalezionych źródeł*, a dr Czesław Grajewski (Pabianice) omówił *Cechy cha-*

rakterystyczne cysterskiej psalmodii brewiarzowej na podstawie źródeł pelplińskich (komunikat). Ostatnim referatem wygłoszonym na sesji pelplińskiej był referat dr Joanny Karczewskiej, która swą uwagę poświęciła *Klęskom elementarnym na Pomorzu w świetle Kroniki pelplińskiej*. Na sesję nie mogła przybyć siostra prof. M. Borkowska OSB (Żarnowiec), która zamierzała wygłosić referat na temat *Myśl monastyczna a myśl scholastyczna: kryzys duchowości cystersów w Polsce*. Organizatorzy mają nadzieję, że znajdzie się on w materiałach z sesji. Podsumowania obrad dokonał prof. dr hab. Andrzej M. Wyrwa.

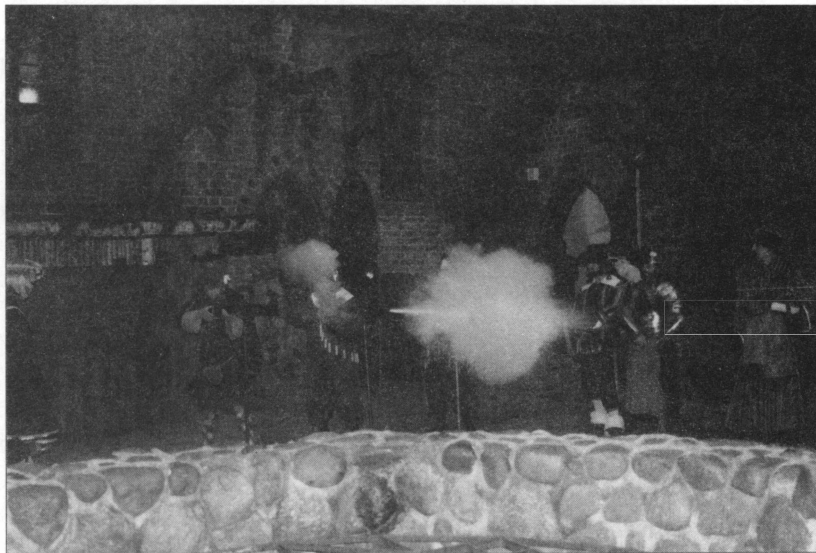


„Pokutnicy”. Korowód jarmarkowy przed katedrą pelplińską. Fot. A. Słyszewska.

Spotkanie pelplińskie, jak łatwo można zauważyć, skupiało się w dwóch głównych nurtach. Pierwszy merytorycznie był związany z dziejami i kulturą opactwa cysterskiego w Pelplinie, ze szczególnym naciskiem na średniowiecze, drugi natomiast oscylował w ramach ogólnej problematyki związanej z duchowością i działalnością kulturalną zakonu. Od wielu lat, o czym wspominaliśmy wyżej, daje się zauważyć, że badacze w zasadniczym stopniu podejmują problematykę



„Skazańcy”. Korowód jarmarkowy. Fot. A. Słyszewska.



Pokazy w zamku w Gniewie. Fot. A. M. Wyrwa.

dziejów cystersów w średniowieczu. Mankamentem jest jednak to, że mimo postulatów, nie rozwinęło się w nauce polskiej pogłębione, krytyczne zainteresowanie dziejami tego zakonu, jak i w przypadku poszczególnych klasztorów w czasach nowożytnych i współczesnych. Słabo rozpoznane są m.in. biblioteki cysterskie, wykształcenie mnichów, szkolnictwo, wykorzystanie zasobów środowiska naturalnego, rzemiosła, pożywienie, udział mnichów w życiu kulturalnym, politycznym regionu, kraju itp. Należy mieć nadzieję, że znajdą się wreszcie naukowcy, którym czasy nowożytne staną się bliskie, dzięki czemu rozszerzona zostanie nasza wiedza o niezbyt jeszcze jasnych obliczach dziejów tego zakonu w okresie, kiedy po wielkich osiągnięciach średniowiecza zaczął on tracić swoje pierwotne znaczenie. Oprócz wspomnianych, potrzebne są badania nad tworzeniem się i rozwojem prowincji cysterskich, w tym pomorskiej, kryzysu duchowego w okresie reformacji, komendy i wielu innych problemów, z którymi zakonnicy i cały zakon borykał się w czasach nowożytnych na ziemiach polskich i dawnej Rzeczypospolitej.

W przypadku spotkania w Pelplinie i stawianych mu celów, wydaje się, że mimo barku wspomnianej problematyki w odpowiednim wymiarze, zaprezentowane wystąpienia pozwolą na podjęcie próby postulowanego, krytycznego opracowania dziejów i kultury opactwa pelplińskiego, które tak dla rozwoju Kociewia, jak i przemian kulturowych północno-wschodniej części Pomorza, północnej Wielkopolski oraz obszarów ościennych odegrało znaczącą rolę. Materiały z tej konferencji ukażą się drukiem.

W związku z obchodami rocznicy powstania klasztoru w Pelplinie, obok konferencji, miejscowe władze administracyjne i kościelne zorganizowały szereg imprez towarzyszących, które ubarwiły i w plastyczny sposób ukazały miejscowemu społeczeństwu obraz życia ludzi średniowiecza, tj. czasów kiedy szczególnie intensywnie w Pelplinie działali „szarzy mnisi”.

W dniu 23 września o godz. 14⁰⁰ uczestnicy konferencji zostali zaproszeni na otwarcie i do udziału w pierwszym Jarmarku Cysterskim zorganizowanym przez Starostwo Powiatowe w Tczewie przy współudziale młodzieży szkolnej i instytucji samorządowych z terenu powiatu. Jarmark został zorganizowany w ogrodach przed *Collegium Marianum*. Rozpoczął go barwny korowód podążający sprzed Urzędu Miasta i Gminy w Pelplinie ku bazylice katedralnej. W pochodzie,

reprezentowane były różne stany społeczeństwa średniowiecznego, poczynając od rajców, zakonników, rzemieślników, żebraków, do tzw. „rzemiosła niegodnego”, tzn. kata itd. W pochodzie „przebierańców” przy dźwiękach bębnow, werbli, piszczałek, śmiechach „szczęśliwych”, krzykach „pokutujących” i „skazanych” brali też udział mieszkańcy Pelplina i okolic. Swą obecnością w gronie rajców, burmistrzów i wójtów powiatu tczewskiego korowód uświetnił Marszałek Sejmu RP pan Maciej Płażyński. Po oficjalnym otwarciu Jarmarku rozpoczęły się prezentacje artystyczne, otworzyły swe podwoje kramy reprezentujące różne rzemiosła wykonywane na ziemi tczewskiej. Można było tam nabyć przeróżne wypieki, płody pól i sadów, nauczyć się wytwarzania papieru czerpanego, wydrukować na takim papierze certyfikat uczestnictwa w jarmarku, zapoznać się, i oczywiście kupić, dzieła sztuki ludowej Kociewia, nabyć książki, obejrzeć tańce średniowieczne, wysłuchać muzyki staropolskiej, oglądać pokazy walk rycerskich itd. Połączenie takiej imprezy z konferencją naukową dało możliwość ukazania autentycznych korzeni historycznych, kultury i dzieł pokoleń, które odeszły, a o których pamięć bez ciągłego przypominania mogła by zaginać, m.in. chociażby ze względu na obecną wielką globalizację, unifikację kulturową i zmniejszający się coraz bardziej poziom świadomości historycznej naszego społeczeństwa. Do tego absolutnie nie można dopuścić. Imprezy „około konferencyjne” jak najbardziej wychodziły temu naprzeciw. Należy mieć więc nadzieję, że dzieło rąk i umysłów zaprezentowane na spotkaniu pelplińskim już w najbliższym czasie zaowocuje zdrowymi, pełnymi uroku owocami pogłębionej świadomości historycznej społeczeństwa, która będzie pielęgnowana przez obecne pokolenie dla zachowania pamięci o naszej wspólnej bogatej przeszłości i tradycji, której w średniowieczu kształt nadali cystersi, dla przyszłych pokoleń.